

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

**2026-YIL / IYUL / 7-SON,
II - QISM**

ISSN

INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

*Elektron nashr. 2026-yil, iyul.
II-qism*

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o'g'li, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig'i
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig'i
Buzrukhonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxonovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirاتبay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhridinov Zafarjon Fakhridin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor General's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyea Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukirimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti,
O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi huzuridagi Iqtisodiy
jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va
taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

GERMANIYA VA XITOIY TAJRIBASI ASOSIDA O'ZBEKISTONNING YASHIL EKSPORT SALOHİYATINI OSHIRISH YO'NALISHLARI.....	12
To'xliyeva Gulrux Dovron qizi	
Djurayeva Rano Abdullayevna	
TASHKILOT MUVAFFAQIYATIDA XODIMLARNI BOSHQARISH VA KUCHLI JAMOANING O'RNI	24
Abdullayeva Dinora Abduali qizi	
YASHIL ISH O'RINLARINING IQTISODIY AHAMIYATI VA QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA SOHASIDA YASHIL ISH O'RINLARI TASHKIL ETISH ISTIQBOLLARI	28
Rahmatova Nargizaxon A'zamxonovna	
Atoyev Navro'zbek Rinatovich	
YO'L XO'JALIGI SOHASINI MOLIYALASHTIRISH HAMDA YO'L AKTIVLARINI BOSHQARISHDA XALQARO TAJRIBA	35
Shikirov Feruz Boxodirovich	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINING INVESTITSİYALASH SAMARADORLIGIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR VA ULARNI QIYOSIY TAHLILI	39
Jo'rayeva Moxinur Axmadjon qizi	
HUDUDLARNING QIYOSIY USTUNLIK LARI ASOSIDA YUQORI DAROMADLI ISH O'RINLARINI YARATISH: "HUDUD-IXTISOSLASHUV-KASB-ISB BERUVCHI-DAROMAD" MODEL I	49
Abdumukhtarov Anvarjon Akramjonovich	
QURILISH XIZMATLARI KO'RSATUVCHI KORXONALARNING IQTISODIY SAMARADORLIGINI SHAKLLANTIRISH SSENARIYLARI	55
Mamadiyev Ahmad Ulashovich	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA O'ZBEKISTON SANOAT KORXONALARIDA ISHLAB CHIQARISH SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING SOLIQ-BYUDJET MEXANIZMLARI	62
Shokirova Dildora Shoyim qizi	
O'ZBEKISTONDA AVTOMOBIL YO'LLARI TARMOG'INING HOZIRGI HOLATI VA YO'L QURILISHI XIZMAT KO'RSATISHINI RIVOJLANISH TENDENSIYALARINI TAHLILI	66
Qurbonov Sharofiddin Xurramovich	
ONLAYN VA SKORING TIZIM LARI ORQALI BERILADIGAN TEZKOR KREDIT LARNI SUG'URTALASHDAGI YANGI TENDENSIYALAR	73
Yusupov Ruslan Muxtarovich	
ASSESSMENT MODEL FOR THE EFFECTIVENESS OF PUBLIC SERVICE TRANSFORMATION IN THE DIGITAL ECONOMY	81
An Kwangmin	
BIRLIK DOIRADA ANALITIK FUNKSIYALAR UCHUN YUQORI TARTIBLI DIFFERENSIAL SUBKOORDINATSIYA VA SUPERORDINATSIYA XOSSALARI	87
Jabborov Nasridin Mirzoodilovich	
Sadullayeva Gulasal Ulug'bek qizi	
SOLID PROPELLANT COMPOSITION AND ITS EFFECT ON THE LAUNCH PERFORMANCE OF MODEL ROCKETS	93
Karimov Mustafo Aminboevich	
Berdiyev Usmon Tolib o'g'li	
BANKLAR ORQALI KORXONALARNING INVESTITSIYA SAMARADORLIGINI OSHIRISH: O'ZBEKISTON TAJRIBASI	97
Gafurova Dilshoda Farxotovna	

ANALYSIS OF INVESTMENT ATTRACTION PRACTICES ACROSS ECONOMIC SECTORS	102
Tolqin Imomqulov	
Ulugbek Turaqulov	
INNOVATION MECHANISMS ASOSIDA O'ZBEKISTONDA MIGRATSIYA JARAYONLARINI SAMARALI BOSHQARISH	105
Yoqubjon Toxirov	
O'ZBEKISTONDA ICHKI TURIZM XIZMATLARI BOZORINING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI VA TARKIBIY TAHLILI	109
Muxtarov Botir Abdusattarovich	
СТРУКТУРА ФОРМИРОВАНИЯ СТОИМОСТИ В ТЕКСТИЛЬНОЙ И ШВЕЙНОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ УЗБЕКИСТАНА: СДВИГ ЭКСПОРТНОЙ СТРУКТУРЫ ОТ ПРЯЖИ К ГОТОВОЙ ПРОДУКЦИИ	114
Муниса Турдибаева	
OILAVIY KORXONALARNI BOSHQARISHDA ULARNING IQTISODIY MEKANIZMIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLARDAN FOYDALANISH TAHLILI	124
Sultonov Bobirmirzo Mavlonjon o'g'li	
QURILISH MATERIALLARINI ISHLAB CHIQARUVCHI KORXONALARDA ISHLAB CHIQARISH HAJMINI OSHIRISH YO'NALISHLARI	133
Toshpulatov Asronbek Mutalibovich	
KICHIK BIZNES SOHASIGA INVESTITSİYALARNI JALB ETISHNING XORIJIY TAJRIBASI	139
Bolliyev Shamsiddin Tursunmamatovich	

KICHIK BIZNES SOHASIGA INVESTITSİYALARNI JALB ETISHNING XORIJIY TAJRIBASI

Bolliyev Shamsiddin Tursunmamatovich

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti mustaqil izlanuvchisi

E-mail: shamsiddinbolliyev@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqolada kichik biznes sohasiga investitsiyalarni jalb etish bo'yicha xorijiy mamlakatlar tajribasi tahlil qilingan. Investitsion jozibadorlikni oshirishda qo'llanilayotgan samarali mexanizmlar, davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash choralari hamda moliyalashtirish usullari yoritilgan. Tadqiqot natijasida ilg'or xorijiy tajribani milliy amaliyotga joriy etish bo'yicha ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: investitsiya, xorijiy tajriba, investitsion muhit, moliyalashtirish, tadbirkorlik, davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash.

Аннотация. В статье анализируется опыт зарубежных стран по привлечению инвестиций в сферу малого бизнеса. Рассмотрены эффективные механизмы повышения инвестиционной привлекательности, меры государственной поддержки и методы финансирования. По результатам исследования разработаны научно-практические рекомендации по внедрению передового зарубежного опыта в национальную практику.

Ключевые слова: инвестиции, зарубежный опыт, инвестиционная среда, финансирование, предпринимательство, государственная поддержка.

Abstract. This article analyzes the experience of foreign countries in attracting investment to the small business sector. It examines effective mechanisms for increasing investment attractiveness, government support measures, and financing methods. Based on the research findings, scientific and practical recommendations have been developed for applying advanced international experience in national practice.

Keywords: investment, international experience, investment environment, financing, entrepreneurship, government support.

KIRISH

Bugungi kunda jahon miqyosida kichik va xususiy biznesni rivojlantirish masalalari dolzarb ilmiy yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Xususan, kichik korxonalar faoliyati samaradorligini oshirish va ularni boshqarish usullarini takomillashtirishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Shuningdek, kichik biznesni investitsiyalash va moliyalashtirish mexanizmlarini rivojlantirish, tadbirkorlikni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash masalalari ham muhim tadqiqot yo'nalishlari sifatida o'rganilmoqda. Ushbu izlanishlar kichik biznesning barqaror rivojlanishi va iqtisodiy o'sishni ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi. O'zbekistonda amalga oshirilayotgan iqtisodiy islohotlar doirasida kichik biznesni jadal rivojlantirish, kichik innovatsion korxonalarni tashkil etish, xizmatlar sifati va raqobatbardoshligini oshirishga qaratilgan keng ko'lamli chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. Kichik biznes iqtisodiyotda bandlik, daromad va raqobat muhitini ta'minlaydigan muhim tarmoq hisoblanadi. Shu bois, so'nggi yillarda tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash, soliq yukini kamaytirish va davlat xizmatlarini soddalashtirish bo'yicha izchil ishlar amalga oshirilmoqda. Bu borada kichik korxonalar faoliyatini rivojlantirish bilan bir qatorda investitsiyalarni jalb etish, innovatsion tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash, kichik korxonalarni boshqarish samaradorligini oshirish, kichik va yirik ishlab chiqarish subyektlari o'rtasidagi optimal integratsiyani tashkil etish kabi yo'nalishlardagi ilmiy tadqiqotlarni chuqurlashtirish dolzarb hisoblanadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Bugungi kunda kichik biznes va xususiy tadbirkorlik rivojlanishining xususiyatlari, kichik korxonalar faoliyati samaradorligini oshirish masalalari Ye. F. Avdokushin, V. G. Basareva, A. A. Bachurin, A. V. Gribovskiy kabi xorijiy olimlar tomonidan o'rganilgan. Y. Shumpeter innovatsiyalarni moliyalashtirishning iqtisodiy rivojlanishdagi rolini asoslab bergan bo'lsa, J. Stiglitz va A. Vayss axborot nomutanosibligi sharoitida kredit resurslaridan

foydalanishdagi cheklovlarni tadqiq etgan. A. Berger va G. Udell kichik biznesni moliyalashtirishning o'sish sikli hamda munosabatlarga asoslangan kreditlash mexanizmlarini yoritgan. T. Bek, A. Demirguch-Kunt va M. Ayyagari tadqiqotlarida esa kichik va o'rta korxonalarning moliyaviy resurslarga kirishi, iqtisodiy o'sishdagi o'rni hamda turli mamlakatlardagi rivojlanish xususiyatlari qiyosiy jihatdan tahlil qilingan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda kichik biznes sohasiga investitsiyalarni jalb etish bo'yicha rivojlangan va rivojlanayotgan davlatlar tajribasi ilmiy jihatdan o'rganildi. Tadqiqot jarayonida qiyosiy tahlil, tizimli yondashuv, mantiqiy tahlil, umumlashtirish hamda induktiv va deduktiv usullardan foydalanildi.

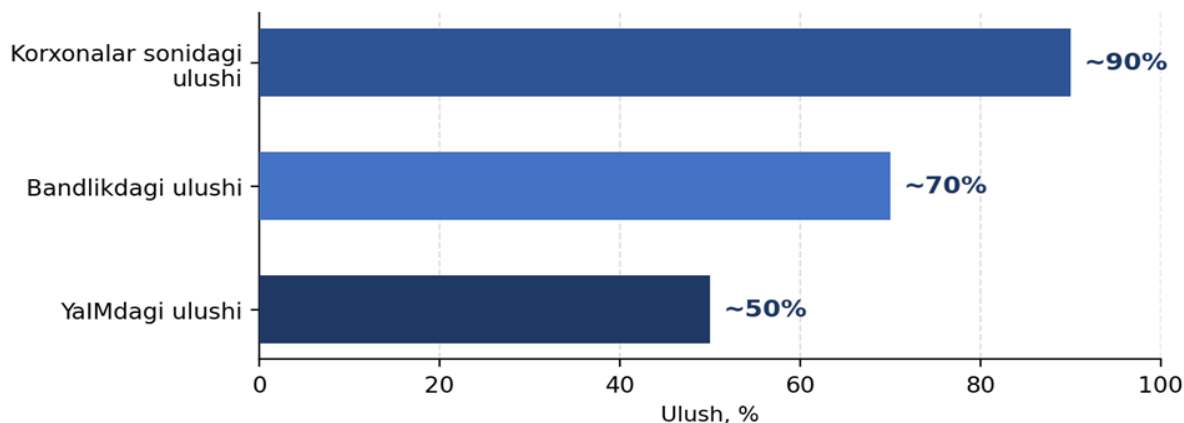
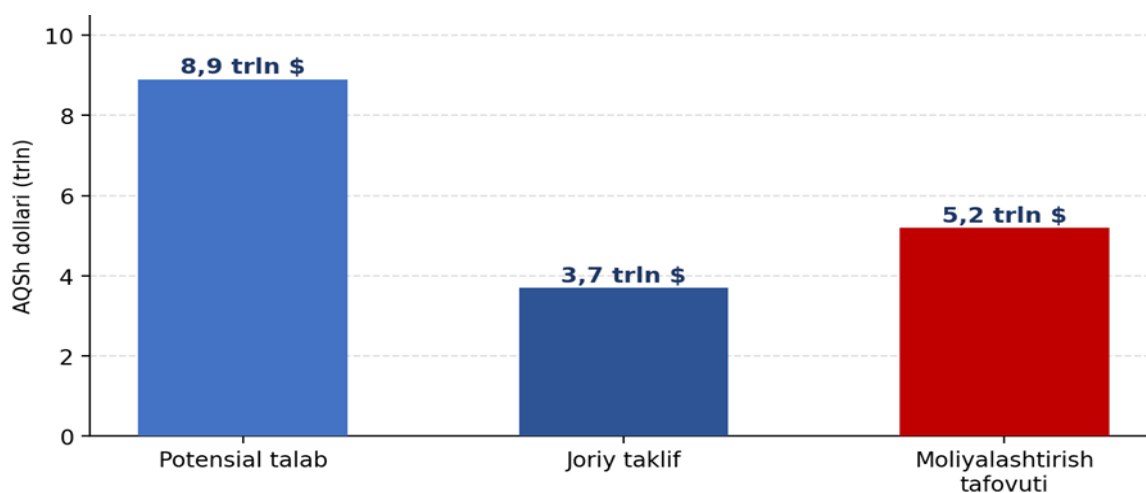
Tadqiqotning axborot bazasini xalqaro tashkilotlar, xorijiy ilmiy adabiyotlar, statistik ma'lumotlar va normativ-huquqiy hujjatlar tashkil etdi. Turli mamlakatlarda kichik biznesni investitsiyalash mexanizmlari o'zaro taqqoslanib, ularning samaradorligi tahlil qilindi. Shuningdek, xorij tajribasi asosida kichik biznesga investitsiyalarni jalb etishga ta'sir etuvchi asosiy omillar aniqlandi va ularni milliy amaliyotda qo'llash imkoniyatlari baholandi. Tadqiqot natijalarini umumlashtirish asosida kichik biznes sohasiga investitsiyalarni jalb etish samaradorligini oshirishga qaratilgan ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqildi. Ushbu metodologiya aynan xorij tajribasi tahliliga yo'naltirilgan bo'lib, qiyosiy tahlil va xalqaro amaliyotni o'rganishga urg'u beradi. Tadqiqotda OECD, Jahon banki, Osiyo taraqqiyot banki va boshqa xalqaro tashkilotlarning statistik bazalari hamda hisobotlariga tayangan holda qiyosiy tahlil va xalqaro ko'rsatkichlar bilan taqqoslash yondashuvlari qo'llanildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Kichik biznes sohasiga investitsiyalarni jalb etish mexanizmlarini takomillashtirishda xorijiy mamlakatlarning boy va xilma-xil tajribasini o'rganish muhim ilmiy va amaliy ahamiyatga ega. Jahon amaliyotida kichik va o'rta biznes iqtisodiyotning tayanch bo'g'ini hisoblanadi. Ko'pchilik mamlakatlarda korxonalar umumiy sonining 90 foizidan ortig'ini, ish bilan band aholining qariyb 70 foizini va yalpi ichki mahsulotning yarmini ta'minlaydi. Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkiloti OECD mamlakatlarida kichik va o'rta biznes subyektlari jami korxonalarning 99 foizdan ortig'ini, bandlikning 60 foizdan ko'prog'ini va qo'shilgan qiymatning 50–60 foizini tashkil etadi. Bundan tashqari, rivojlanayotgan bozorlarda mikro, kichik va o'rta korxonalar rasmiy ish o'rinlarining katta qismini ta'minlab, har o'rta ish o'rnining qariyb yettitasini yaratadi. Bu ko'rsatkichlar kichik biznesni rivojlantirish, eng avvalo, unga investitsiyalarni jalb etish barcha mamlakatlar iqtisodiy siyosatining ustuvor vazifasiga aylanganini ko'rsatadi. Xorijiy tajribani tizimli o'rganish esa milliy sharoitga mos, samarali investitsiya mexanizmlarini shakllantirish imkonini beradi.

Kichik biznesni qo'llab-quvvatlash va unga investitsiyalarni jalb etish bo'yicha xorijiy tajriba bir necha o'n yilliklar davomida shakllanib, boy nazariy va amaliy bazaga ega bo'lgan. XX asrning ikkinchi yarmidan boshlab rivojlangan mamlakatlar kichik biznesning iqtisodiy o'sish, bandlik va innovatsiyalardagi rolini chuqur anglab, uni maxsus institutlar, dasturlar va moliyaviy vositalar orqali qo'llab-quvvatlashni yo'lga qo'ydi. AQShda 1953-yilda Kichik biznes ma'muriyatining, Germaniyada 1948-yilda davlat taraqqiyot banki KfWning, Yaponiya va Janubiy Koreyada esa kredit kafolat institutlarining tashkil etilishi shu jarayonning yorqin ifodasidir. Vaqt o'tishi bilan ushbu tizimlar takomillashib, davlat kafolatlari, venchur moliyalashtirish, mikromoliyalashtirish va raqamli vositalar bilan boyidi. Hozirgi kunda har bir mamlakat o'zining tarixiy, institutsional va iqtisodiy xususiyatlariga mos investitsiya mexanizmini ishlab chiqqan bo'lsa-da, ularning barchasini birlashtiruvchi umumiy g'oya – kichik biznes subyektlarining moliyaviy resurslardan teng foydalanish imkoniyatlarini ta'minlash va investitsiya risklarini kamaytirishdan iboratdir. Aynan shu sababli xorijiy tajribani qiyosiy o'rganish nafaqat alohida vositalarni, balki ularni yagona tizimga birlashtirish tamoyillarini ham o'zlashtirish imkonini berdi.

Xorijiy tajribani o'rganishni taqozo etuvchi eng muhim omillardan biri kichik biznesning moliyaviy resurslarga, xususan, investitsiyalarga kirishida yuzaga keladigan umumiy muammodir. Xalqaro moliya korporatsiyasi (IFC) baholashiga ko'ra, rivojlanayotgan mamlakatlarda rasmiy faoliyat yurituvchi kichik va o'rta korxonalarning yillik moliyalashtirish tafovuti 5,2 trln dollarni tashkil etadi, ya'ni potensial talab joriy taklifdan deyarli ikki baravar yuqori. Bu tafovutning nazariy sabablarini Jozef Stiglitz va Endryu Vayss asoslab bergan. To'liq bo'lmagan axborot sharoitida banklar foiz stavkasini oshirish o'rniga kredit hajmini cheklashi mumkin, natijada garov ta'minoti yetarli bo'lmagan kichik korxonalar kredit resurslaridan foydalanishda qiyinchiliklarga duch keladi. Mazkur umumiy muammo turli mamlakatlarda kichik biznesni moliyalashtirishga qaratilgan maxsus mexanizmlarni ishlab chiqish zaruratini yuzaga keltirgan. Quyidagi 1 va 2-rasmlarda kichik va o'rta biznesning jahon iqtisodiyotidagi o'rtacha ulushi hamda moliyalashtirish tafovutining miqyosi aks ettirilgan.

1-rasm. Kichik va o'rta biznesning jahon iqtisodiyotidagi ulushi¹2-rasm. Rivojlanayotgan mamlakatlarda kichik va o'rta biznesni moliyalashtirish tafovuti²

Kichik biznesni moliyalashtirish va investitsiyalashning nazariy asoslari xorijiy olimlar tomonidan chuqur ishlab chiqilgan. Yozef Shumpeter innovatsiyalarni kreditlashni iqtisodiy rivojlanishning harakatlantiruvchi kuchi deb baholagan bo'lsa, Allen Berger va Gregori Udell kichik biznesni moliyalashtirishning "moliyaviy o'sish sikli" konsepsiyasini hamda munosabatlarga asoslangan kreditlash (relationship lending) nazariyasini ishlab chiqqan: ularning fikricha, korxona rivojlanishining har bir bosqichida moliyalashtirishning o'ziga xos manbalari ustuvor bo'ladi. Torsten Bek va Asli Demirguch-Kunt empirik tadqiqotlar asosida moliyaga kirishning cheklanganligi kichik korxonalar o'sishining asosiy to'sig'i ekanligini ilmiy jihatdan asoslagan, Mehlar Ayyagari va hamkasblari esa kichik biznesning turli mamlakatlardagi roli va rivojlanish omillarini qiyosiy tahlil qilgan.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Yetakchi mamlakatlar tajribasi kichik biznesni moliyalashtirishda davlat va bozor mexanizmlarining o'zaro uyg'unligi, kredit kafolati tizimlari, davlat taraqqiyot banklari, venchur moliyalashtirish, mikromoliyalashtirish hamda raqamli vositalardan foydalanish muhim ahamiyatga ega ekanini ko'rsatadi. Ushbu tajribani milliy sharoitga moslashtirish O'zbekistonda kichik biznesga investitsiyalarni jalb etishning kompleks mexanizmini shakllantirish va barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlashga xizmat qilishi mumkin. Xorijiy tajriba tahlili shuni ko'rsatadiki, ko'pchilik mamlakatlarda kichik biznesni moliyalashtirish bozor mexanizmlari va davlat ko'magining o'zaro uyg'unligiga asoslanadi. Nisbatan yuqori natijalarga davlat kafolatlari, taraqqiyot banklari, venchur

¹ Manba: IFC ma'lumotlari asosida muallif tomonidan tuzilgan [12].

² Manba: IFCning MSME Finance Gap hisoboti asosida muallif tomonidan tuzilgan [12].

moliyalashtirish, mikromoliyalashtirish va raqamli vositalarni o'zaro uyg'un qo'llash orqali erishish mumkin. Shuningdek, moliyaviy mexanizmlarning samaradorligi nomoliyaviy qo'llab-quvvatlash infratuzilmasi va qulay investitsiya muhiti bilan chambarchas bog'liq.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Новая экономика: монография / Е. Ф. Авдокушин [и др.]; под ред. Е. Ф. Авдокушина, В. С. Сизова. — Москва: Магистр, 2009. — 542 с.
2. Басарева В. Г. Малый бизнес: региональные аспекты механизмов государственного регулирования // Региональная экономика: теория и практика. — 2010. — № 11. — С. 55–62.
3. Червова Л. Г., Бачурин А. А. Зарубежный опыт регулирования развития предпринимательской деятельности // Вестник Института экономических исследований. — 2017. — № 2 (6). — С. 17–24.
4. Грибовский А. В., Ушакова С. Е. Механизмы государственной поддержки малого инновационного бизнеса за рубежом // Наука. Инновации. Образование. — 2014. — № 16. — С. 205–221.
5. Schumpeter J. A. The Theory of Economic Development: An Inquiry into Profits, Capital, Credit, Interest, and the Business Cycle / translated by R. Opie. — Cambridge, MA: Harvard University Press, 1934. — XII, 255 p.
6. Stiglitz J. E., Weiss A. Credit Rationing in Markets with Imperfect Information // American Economic Review. — 1981. — Vol. 71, No. 3. — P. 393–410.
7. Berger A. N., Udell G. F. Relationship Lending and Lines of Credit in Small Firm Finance // The Journal of Business. — 1995. — Vol. 68, No. 3. — P. 351–381.
8. Berger A. N., Udell G. F. The Economics of Small Business Finance: The Roles of Private Equity and Debt Markets in the Financial Growth Cycle // Journal of Banking & Finance. — 1998. — Vol. 22, No. 6–8. — P. 613–673. — DOI: 10.1016/S0378-4266(98)00038-7.
9. Beck T., Demirgüç-Kunt A. Small and Medium-Size Enterprises: Access to Finance as a Growth Constraint // Journal of Banking & Finance. — 2006. — Vol. 30, No. 11. — P. 2931–2943. — DOI: 10.1016/j.jbankfin.2006.05.009.
10. Ayyagari M., Beck T., Demirgüç-Kunt A. Small and Medium Enterprises across the Globe // Small Business Economics. — 2007. — Vol. 29, No. 4. — P. 415–434. — DOI: 10.1007/s11187-006-9002-5.
11. OECD. Strengthening SMEs and Entrepreneurship for Productivity and Inclusive Growth: OECD 2018 Ministerial Conference on SMEs. — Paris: OECD Publishing, 2019. — 160 p. — DOI: 10.1787/c19b6f97-en.
12. International Finance Corporation. MSME Finance Gap: Assessment of the Shortfalls and Opportunities in Financing Micro, Small and Medium Enterprises in Emerging Markets. — Washington, DC: International Finance Corporation, 2017. — Elektron manba. — World Bank Open Knowledge Repository, identifikator: 10986/28881. — Murojaat sanasi: 20.07.2026.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz HAKIMOV

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Hasan MAQSUDOV

2026. № 7/2

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>